

delo naposled prevedeno, se bomo zavedeli, da zasluži ta mladi človek prostor ne samo med največjimi jugoslovanskimi pesniki, temveč tudi med najpomembnejšimi glasovi moderne dobe:

*Vse tone v žgočem, rdečem morju;
sonce zahaja in v njem se opaja
tisočkrat mrtvi evropski človek.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti.*

Kosovelov zgled, ki ga njegovi nasledniki dolgo niso razumeli, je vzklik v slovenski zemlji. Tu boste našli njegov odmev v najnovejših pesmih, tistih, ki predstavljajo pesnike generacije iz leta 1950.

Marc Alyn
Prevedel J. G.

WLADYSŁAW BRONIEWSKI

Dne 10. februarja je umrl v Varšavi poljski pesnik-revolucionar Władysław Broniewski (1897—1962). Z njegovo smrtjo je poljska književnost po Tuwimu (umrl l. 1949) in Staffu (umrl l. 1957) izgubila še enega tistih pomembnih poetov tega stoletja, ki so veljali doma in v tujini za mojstre poljske besede.

Broniewskega sem osebno poznal in njegove verze večkrat poslušal iz njegovih ust. Pripovedovanje verzov mu je bila neka naravna potreba in prijateljstvo ljudi več kakor slava. Ko sem ga zadnjič srečal oktobra 1960, je bil še zmeraj ponosen in žilav kot nekoč, a vendar se mi je zdel njegov obraz vse bolj trpek in truden od življenja in njegove oči vse bolj polne tiste žalosti, ki so je bile polne tudi njegove pesmi iz zadnjih let, odkar mu je tragično umrla edina hči Anka. Sam pa je prav do zadnjih dni življenja odganjal misel na smrt in prijatelji, ki so ga srečavali še zadnje tedne, pišejo, da je bilo edino, kar se je pri njem spremenilo, njegov glas. Mož, ki je v življenju tisočem in tisočem glasno govoril v pesmih, se je od sveta poslavljal — šepetaje. Imel je raka v grlu.

Poezija Broniewskega nima vrstnice v poljski književnosti. Od leta 1925 do smrti je pesnik napisal več knjig pesmi, ki so odigrale veliko vlogo pri čustveni mobilizaciji množic med obema vojnama, med nacistično okupacijo Poljske in tudi po vojni, ko je bilo izmučeni in porušeni Poljski upanje potrebno kakor kruh. Naj naštejemo samo nekaj naslovov njegovih zbirk: *Dim nad mestom* (1927), *Pariška komuna* (1929), *Skrb in pesem* (1933), *Poslednji krik* (1938), *Bajonet na puško* (1943), *Obupujoče drevo* (1945) in *Upanje* (1954). Ko je sedel v ječi, je pisal možate pesmi, kljubujoče brezupu; ko se je boril Madrid, je povzdignil glas in z republikanci zaklical »No pasaran!« — in ko je Hitler leta 1939 že stal na mejah Poljske, je bila njegova pesem »Bajonet na puško« znak za začetek boja na življenje in smrt.

Ko pa se je po vojni vrnil s front v razrušeno domovino, je bil kakor Staff spet med prvimi poeti, katerih beseda je sredi brezupa zazvenela upajoče — in ostala takšna do konca. Tudi pri novem občinstvu in ob novih pesnikih je ostal Broniewski priljubljen in spoštovan poet, tako rekoč živi klasik.

Broniewski ni bil član partije, a so ga pred vojno preganjali kot enega najbolj nevarnih komunistov in oblastniki so njegovo poezijo, ki je postala resnična last množic, čutili pod sabo kot dinamit. Stalinska oblast ga je zaprla, ko je leta 1959 pribežal pred Nemci v Lvov — a vendar je prav Broniewski izpel prelepe pesmi prvi deželi socializma in se tudi po vojni brez užaljenosti priklonil »po poljsko — s kapo do tal« oktobrski revoluciji. Bil je širok in nezamerljiv, trdno prepričan o tem, kar je pisal. Skratka, bil je pesnik, z vsem srcem in vestjo samo pesnik, morda eden zadnjih, ki so globoko verjeli v rušilno in graditeljsko moč svoje besede.

Lojze Krakar

MED KNJIGAMI

FRAN ALBREHT, ODSEVI ČASA

Skoraj se je res zdelo doslej, da je Albreht moral drobiti svoje delo v vrsto akcij in da je zaradi tega njegov opus v nekem smislu torzo; izbor njegovih člankov in kritik¹ je to mnenje v dobršni meri ovrgel, saj je razkril, da je Albrehtova publicistika v svojem jedru notranje zaključena in da je avtor v neštetih in raznovrstnih situacijah svoj nazor izpričal in potrdil. Ne gre sicer zanikati, da je pisal največkrat iz trenutnih potreb in da je moral posegati na najrazličnejša področja, vendar je kljub raznovrstnim zunanjim vzpodbudam kazal pri tem presenetljivo uravnoteženost svojih idejnih pogledov in zvestobo svojim zgodnjim spoznanjem o literaturi in umetnosti sploh. Seve zvestoba še ni nujno tudi vrednota in utegne biti celo negativna postavka; Albreht se je že zgodaj povzpел do treznih spoznanj, ki so izključevala kakršna koli prenapeta in enostranska stališča. In nemara se je prav to, da je bila njegova beseda porojena največkrat iz plemične nuje, spreverglo pri njem v svojevrstno prednost: temperamentna je in polna nemirne zavzetosti, ne pa akademsko toga in brezosebna. Presenetljivo pa je, da je kljub temu privzdignjena v načelno sfero in da se Albreht nikakor ni omejeval zgolj na plemično učinkovite obrate in napade: zunanji povod mu je le služil, da je zanesljivo prešel k idejni srčiki problema.

Dve stvari sta, ki ga nenehno vznemirjata in ki tvorita idejni živec njegovih meditacij:

Predvsem ga zaposluje razmerje umetnosti do družbenega življenja. Ali je literatura sama v sebi notranje zaključena, sama sebi namen? Torej umetnost zavoljo umetnosti? Preiskava literarnega gradiva mu kaže, da temu ni tako; književnost ni eksteritorialna, zvezana je z družbeno osnovo, avtor iz nje raste in spet povratno učinkuje nanjo.

Toda hkrati tudi ne gre zanikati posebnega položaja umetnosti. Albreht opozarja, da je nikakor ne gre poenostavljati na propagandno mobilizacijsko sredstvo, ki naj služi enodnevnim taktičnim potrebam; s svojo izjemno pravično in objektivno govorico naj se umetnost dvigne nad kratkotrajne

¹ Fran Albreht, *Odsevi časa*. Uredil in spremno besedo napisal Bojan Štih. Cankarjeva založba. Ljubljana 1961.